

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת כי תשא

שבת חינוכית...

גיליון מס' 135 תשפ"א
הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת כי תשא

שבת חינוכית...

הסיפור הבא, מובא בספר 'רחמי האב' שחיבר הגאון רבי יעקב קטינא זצ"ל, והופיע בדפוסים כבר לפני למעלה ממאה שנים. וזה דבר המעשה: הגביר ר' איסר'ל, נודע כיהודי עשיר מופלג, בעל עסקים מסועפים ומצליחים. כעשירותו גודל צדקותו, וגם נסיון העושר לא הצליח להזיזו כמלוא נימה מדבקותו בתורה ובמצוות, מתוך יראת שמים טהורה שהיתה ספוגה בדמו. ר' איסר'ל החזיק במרכז העיר חנות גדולה ויוקרתית, בה נמכרו אריגי משי ייחודיים ויקרים לעשירי העיר, שביקשו לרכוש בד לצורך תפירת בגד חדש. החנות הזו הייתה מרכז עסקיו של ר' איסר'ל, לצורכה נסע לייבא כמויות גדולות של בד מובחר, וגם בין עשירי עיר נודע שמו כסוחר הגון וממולח, שעל אף שמחירי הבדים בחנותו יקרים, עם זאת הם שוים כל רובל... לצד הקפדתו בתורה ובמצוות, קיבל על עצמו ר' איסר'ל לסגור את חנותו מדי יום ששי בחצות היום, ולפנות לקבל את שבת המלכה כבר בצהרי יום ששי. גם בימים הגדולים של היריד וכשהזדמנו לעיר סוחרים עשירים, לא הרפה ר' איסר'ל ממנהגו זה, והמשיך להקפיד עליו בדביקות. אך הורה השעון כי שעת חצות היום קריבה, נעל ר' איסר'ל את החנות והגיף את התריסים, נשק למזוזה ופרש לביתו, להתכונן לקראת שבת המלכה. היה זה ביום ששי אחד, בשעת בוקר מוקדמת. אל החנות נכנס רוזן נכבד, שחזותו העידה על עושרו הרב. הרוזן החל בוחן את הסחורה המוצגת על המדפים, מתבונן באריגי המשי המפוארים והיוקרתיים, ממשש אותם

בהנאה ובוחן אותם בקפידה. אחר כך, בחר בכמה מהטובים והיקרים שבהם, והחל מודד את המידה לה הוא נזקק מכל אריג. הרוזן לא מיהר לשום מקום, כל יומו עוד לפניו. לעומתו, ר' איסר'ל החל להילחץ, הן שעת חצות היום קריבה והולכת, ובעוד שעה קלה עליו לסגור את החנות. הוא החל להאיץ ברוזן, אך נדמה כי האצותיו רק גורמות להאטת הקצב... הרוזן בוחן ובודק, משווה בין המידות ומשרטט בין הקפלים. הוא לא ממהר בכלל, ובעוד רבע שעה חצות היום... הדקות נוקפות, והנה הגיעה שעת חצות היום. בלבו של ר' איסר'ל התחולל מאבק לא פשוט – מחד גיסא זו עיסקה נאה וטובה, שספק אם תקרה אי פעם בעתיד... מאידך גיסא, הרי הגיעה שעת חצות, ובדיוק בשעה הזו עליו להגיף את התריסים ולנעול את החנות... אחרי מאבק לא קל, היה ר' איסר'ל נחרץ. 'כבוד הרוזן', פנה אליו בנימוס, 'הן תדע כי הנני יהודי, ואני נוהג לסגור את החנות בשעת חצות של ערב שבת. עתה הגיעה שעת חצות, אשמור את כל הבדים שבחרת ליום ראשון, וכבודו מוזמן לבוא ולסיים את העיסקה ביום ראשון בבוקר'... הרוזן האזין, אך דחה את דבריו בשתי ידיים. 'אדוני הסוחר, אני צריך את הבדים להיום, לא ליום ראשון', השיב בנחרצות. 'הרי לא בכל יום מזדמנת לפניך כזו עיסקה, ועד כניסת השבת שלך נותרו שעות ארוכות. לא יקרה כלום אם תואיל להמתין שאסיים את הרכישה, כי אם לא – אני לכאן כבר לא חוזר!' – הודיע בטון ברור... 'זכותך לקבל כל החלטה שתבחר', השיב ר' איסר'ל בקור רוח, 'אך אני סוגר את החנות, ממש עכשיו. תרצה – תחזור ביום ראשון, לא תרצה – אני אחזיר את הבדים למדפים ביום ראשון, ואת הנזק על הבדים שנגזרו כבר – אאלץ לספוג על חשבוני. אך החנות סגורה, כאן ועכשיו!', אמר בקול תקיף, והחל להגיף את התריסים בזה אחר זה... חמתו של הרוזן בערה בו. 'יהודון מחוצף! באים לסגור אתו עיסקה באלפי רובלים, ויש לו זמן למשחקי שעה

יותר או פחות. אם לא נאה לך לעשות אתי עסקים' – אמר והניף את צרור מזומניו התפוח באויר – 'אז לא. לא תראה אותי פה יותר!' אמר בזעף, ועזב בחרון אף את החנות... ר' איסר'ל העיף מבט בצרור המזומנים התפוח, ואין ספק כי צרור הכסף אכן העיד כי עיסקה טובה הייתה לפניו. אך הוא לא שת לבו לכך – בתוככי לבו שמח ועלץ עד אין קץ, על כי עמד בניסיון בגבורה, וגם השבוע סגר את החנות בשעת חצות היום, בכל מחיר שבעולם! לאמיתו של דבר, לא היה זה רוזן אלא השטן, שהתלבש כרוזן כדי לנסות את ר' איסר'ל, לבדוק אם הוא עומד בניסיון בגבורה, לבחון אם הוא מחושל דיו כדי לא להיגרר לעיסקה אחרי חצות היום, משתלמת ככל שתהיה... אך באותה שעת חצות, בלי לדעת, עשה ר' איסר'ל עיסקה משתלמת שבעתיים. בזכות עמידתו בניסיון הקשה, בזכות ההתגברות על צרור המזומנים לטובת סגירת החנות בחצות היום בדיוק – זכה ר' איסר'ל בבן מאיר עולם, מגאוני הדורות שרבות עם ישראל צועדים לאורו! אחרי תקופה, נולד לו בן, ונקרא שמו בישראל משה, הוא רבי משה איסרליש הנודע בכינויו הרמ"א, אשר חיבר את ה'דרכי משה' על הטור, ופרש את 'המפה' על השולחן ערוך, שלאור פסיקותיו צועדים רבות אלפי ישראל כבר מאות בשנים ולנצח נצחים!

*

כולנו רוצים ילדים טובים, מי מאיתנו אינו חולם על בן מאיר עולם בתורתו, על צאצא גאון עולם בחידושו, על בנים ובני בנים הולכים בדרך התורה, מתייגעים באהבתה ואוהבים את יגיעתה. רבי איסר'ל זכה לכך, כיצד? כי הקפיד להקדים לקבל פני השבת! כי לא ויתר על סגירת החנות בחצות היום בדיוק, לכן זכה בבן מאיר עולם בתורתו!

על כך, חוזר ומעורר ה'חפץ חיים' בספרו 'משנה ברורה'. שוב ושוב הוא חוזר ומזכיר, מעורר את הלב ומפנה את אלומת האור: יהודים יקרים! ילדים טובים תלויים בהקדמת קבלת השבת! או כלשוננו בסימן רנ"ו: 'המתחזקים בדבר זה - הוא 'תוספת שבת' - יזכו לבנים גדולי ישראל!' כמה אנו משקיעים, שואפים ומתאמצים, מתפללים ומחנכים, כדי לזכות לילדים טובים? הנה המפתח, זה הכלי, זו הדרך: 'תוספת שבת' - היא המזכה בילדים טובים, בחותמו של הכהן הגדול מאחיו ה'חפץ חיים' דצ"ל! 'תוספת שבת' - כי נכספה גם כלתה נפשי לשבת קודש, מתי אבוא ואיראה... (הרב אשר קובלסקי שליט"א)

*

מתנת יום השבת...

בפרשת השבוע נאמר: "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם..." בראש רשימת המתנות האהובות ביותר שקיבלנו מבורא עולם, עומדת המתנה הקסומה ויקרת הערך, מתנה רוחנית העטופה גם בתענוג אישי צרוף: **מתנת יום השבת**. ניהוחות השבת מלווים אותנו מילדותנו, מעלים בנו זכרונות מעוררי געגוע. זמירות השבת מעלות בנו צלילים של הדר, ובלב הולכת ומתפשטת התחושה של מנוחת אהבה ונדבה, יממה של עונג רוחני נשגב, תענוג לגוף, שמחה לכל נשמה יהודית. וכך כותב הרש"ר הירש דצ"ל: "מכל המתנות הטובות שתורת ישראל העניקה למחזיקים בה אין מתנה טובה המנחילה את אושר החיים בשפע רב כל כך, כמצוה הקדומה ביותר, היא מצוות השבת. טלו מיהודי את השבת ואתם נוטלים ממנו את הפנינה היקרה לו ביותר, וכל מה שתתנו לו תמורתה לא ימלא מקומה. כל מיני שמחה וגיל שתמציאו לו לא ימצא בהם קורת רוח, כמו שהוא מוצא במנוחה הנעימה, בשלוות השקט של יום השבת" ('מתנה טובה', עמ')

ע"ט).

*

- שבת מקור הברכה -

בשבת, אנו זוכים להיטען בעולם רוחני עשיר ומקבלים כוחות לשבוע שיבוא. אך לא רק במישור הרוחני אלא גם במישור הגשמי. רשב"י אומר בזוהר הקדוש, סוד שכדאי להתבונן בו: "כל ברכאן דלעילא ותתא - ביומא שביעאה תליין" - כל הברכות וההשפעות ניתנות ומושפעות ומוענקות ביום השבת. זה נראה כאילו העולם עוצר - אך דווקא ביממה הזו נקבע עד כמה הוא יתקדם, איך יעבור עלינו השבוע הקרוב, האם נזכה בשבוע מבורך. **שבת היא מקור הברכה, ממנה נובע מעיין ההשפעה, ממנה מגיעות כל הברכות כולן!**

*

בפרשת "ויחי" (תשע"ט) הבאנו את דבריו של הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א שמסביר את המושג "ברכה" - "ברכה" היא מלשון "הברכה". בעולם האגרונומיה ישנם שני מושגים - הרכבה והברכה. הרכבה באה מבחוץ, נוטלים ענף ומרכיבים אותו עם אחר וכך העץ האחד מקבל תוספת חיזוק מהעץ השני. ואילו הברכה באה מהעץ עצמו, נוטלים ענף מהעץ ונוטעים אותו עצמו נטיעה חדשה, אילן מתוך אילן. כשיעקב אבינו העניק ברכה לבניו, הוא עשה להם "הברכה". יעקב אבינו זיהה את ייחודיותו של כל אחד ואחד, הוא נטל את אותו כוח ייחודי באישיותו ו"נטע" אותו מחדש... יעקב אבינו "עזר" לכל אחד לזהות את כוח תכונתו המרכזית, להעצים אותו ולנתבו לאפיק חיובי וכך לבנות את עתידו... **לפי זה אפשר לומר:** שבת היא מקור "הברכה", שבת זה הזמן שבו אנחנו יכולים לעשות לילדינו "הברכה"... להעצים אותם ולתת להם חום ואהבה, גם על ידי זמירות שבת וגם על ידי חידושי תורה בשולחן או לתת להם לספר סיפורים בשולחן שבת כפי שנראה בהמשך.

שבת – מקור של חום, אהבה וחינוך הילדים.

נתבונן בכמה דברים שאנחנו עושים בשבת והקשר שלהם לחינוך...
ובעז"ה נוכל ללמוד כמה כלים יש בידינו כדי להפוך את השבת
למקור של חינוך והעצמה של הילדים.

-סעודות שבת וזמירות -

סעודות השבת תורמות רבות לעיצוב המשפחה, ולהקניית ערכים
חינוכיים לילדים. המסובים סביב השולחן שרים זמירות שבת ושירי
קודש נוספים, מעלים רעיונות על פרשת השבוע וכדומה. בכוחן של
סעודות השבת להוות מקור אור לכל ימות השבוע. בסדר חייה של
משפחה שאינה צועדת בדרך המצוות, מעטים הם האירועים בהם
כל בני המשפחה מתכנסים לסעודה חגיגית ונעימה, המתנהלת ללא
לחץ זמן, בנינוחות ובשלוה. האנשים 'מחוברים' תמיד לאמצעי
התקשורת, לצלצול הטלפון, לידיעות הזורמות מבחוץ, וכמעט
שלא נותרת להם הזדמנות להתייחד עם בני הבית, להעניק את מלוא
תשומת הלב לילדים, להאזין לדבריהם בסבלנות ולחוש בגיבוש
הנוצר בין כל חלקיה של המשפחה, בין ההורים ובין ילדיהם.
בסדר חייה של משפחה הצועדת בדרך המצוות תופשות מקום של
כבוד שלוש סעודות חגיגיות הנערכות מדי שבוע, סעודותיה של
שבת קודש. בני הבית מסובים לשולחן הערוך במיטב כלי הבית,
כשהם לבושים בבגדים הדורים, ונהנים ממיטב מאכליה של עקרת
הבית. אווירת הסעודה הינה מרוממת ורגועה כאחד. **לכל אחד**
מבני המשפחה ניתנת אפשרות להתבטא כרצונו, וכולם מקשיבים
לו ומאזינים לדבריו. בדרך כלל הילדים מספרים על אשר למדו
במשך השבוע, והדבר מהווה מקור של נחת רוח להורים. גם זמירות
השבת והשירה מסייעות לגיבוש המשפחה ופורטות על נימים חבויים
בלב פנימה. שולחן השבת מחלץ את המשפחה משגרת היום יום ומן
השצף קצף של חיינו הסוערים, ויוצר אווירה המחזקת ומטפחת את

האווירה המשפחתית. ההווי הזה מקרין את איכותו הרוחנית והחינוכית על כל ימות השבוע. שולחן של שבת הוא שולחן של אהבה, אחווה, שלום ורעות. כולם ישובים בהרמוניה נפלאה, באווירה חגיגית, טועמים ממעדני השבת, מזמרים זמירות, אומרים חידושי תורה, והכל באווירה של "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". שולחן השבת מסמל את המלכות של הבית היהודי. שעה של ליכוד לבבות והעברת האמונה מדור לדור. אף שיגדלו הצאצאים ויפרחו לקינם, תמיד תשוב מחשבתם ותקשור אותם אל שעה עילאית זו, וככל שהיטיבו ההורים להאהיב שעה זו עליהם, כך איכותית היא הצידה אשר בה ציידו את הדורות הבאים אחריהם. זהו הזמן להשפיע חמימות ותשומת לב לילדים. בשבת, הילדים נמצאים בקרבתנו ומצפים לתשומת ליבנו. ולכן עלינו להאזין לסיפוריהם מהגן, מבית הספר ומה"תלמוד תורה". כל ילד מספר משהו. הגדולים אומרים משהו על פרשת השבוע, הקטנים מספרים סיפור, והקטנים יותר מספרים מה היה בגן, כשהעיקר הוא, שכולם מסתכלים עליהם ומקשיבים להם.

*

סיפר הגאון רבי יהודה עדס שליט"א: בהיותי אברך צעיר לימים, זכיתי לארח לסעודת שבת אחת את אמי ע"ה שהייתה אלמנה. אחרי הסעודה אמא ע"ה נכנסה איתי לסלון ביחידות ואמרה לי: "יהודה בני, אגיד לך משפט אחד: שולחן שבת זה לא בית משפט. אתה מעיר לילד הזה וגוער בילד הזה. אסור שזה יהיה ככה. שולחן שבת צריך להיות כזה מענג, שממוצאי שבת הילדים כבר יחכו לו". קיבלתי את המסר, שיצא מליבה הטהור. כדי לענג את סעודת השבת כדאי להכין סיפורים יפים לספר לילדים ולשבות את ליבם. אפשר לנהל את הסעודה בעונג גדול, לשיר ולשמוח, וכך זוכים שהילדים יצפו לשבת במשך כל השבוע. (הובא בספר "שומרים על הפיקדון")

*

חשיבות מרובה היה הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל מייחס לזמירות השבת, לסגולתן העילאית, לקנייני הרוח שאפשר לקנות מהן ולצידה הרוחנית שהם מעניקים למשך השבוע כולו, וכפי שאמר: "אם שמים לב למילים ולתוכן של זמירות השבת, אפשר להתרומם מהמילים עצמן". **והיה מעשה** בבחור מבית ומשפחה של יראים ושלמים, שבתחילת דרכו למד בישיבות מצוינות אך במשך הזמן התדרדר ברוחניות ולבסוף נכנס ללמוד בישיבה לבחורים מסוגו. אך גם כאן עדיין לא הייתה רוחניותו יציבה. באו רבני הישיבה לשאול את הגרמ"י מה כדאי ומה צריך לעשות עם הבחור הזה. להפתעתם שאל אותם הרב: "האם הבחור שר זמירות שבת?" וביאר להם פשר שאלתו: "אם הוא שר זמירות שבת, הרי שעדיין יש בו לחלוחית של קדושה ורוחניות, ואם כן, יש לו תקווה". ובאותו מעמד הדריך הרב את רבני הישיבה כיצד לרומם את הבחורים, למשוך ולקשור את לבם לאביהם שבשמים באמצעות זמירות השבת: "על הר"מ בישיבה לשבת עם התלמידים, לפתוח את הזמירות לשבת קודש, ללמוד עמהם לבאר ולפרש באוזניהם את הפיוט רווי הכיסופין 'לבי ובשרי ירננו לקל חי' שחיבר רבנו אברהם אבן עזרא, ולומר להם **שכשהם שרים כאן, הרי שבעולמות העליונים שרים המלאכים והשרפים יחד עמהם**". סוף דבר: בהוראת הרב הותירו את הבחור בישיבה, כשרבני הישיבה תומכים בו ומנתבים את דרכו, עד ששב ועלה על דרך המלך, וכיום הוא אברך נפלא השקוד על התורה. (דובב שפתיים)

*

למה נסמכה שבת לבניית המשכן?

מיד לאחר הציווי על הקמת המשכן, נאמרה מצוות שמירת שבת. לאור הדברים הנ"ל אפשר להסביר כך: כיצד זוכים לבנות בית שיהיה משכן לה', כיצד זוכים "לבנות" ולחנך ילדים לתורה ויראת

שמים, כיצד זוכים ל"ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד?" על ידי השבת! שבת – היא מקור הברכה ומקור החינוך...

*

הוצאות שבת חוזרות...

לאחר שבוע עמוס, אנחנו רוצים לנוח בשבת ולא תמיד יש לנו כח להשקיע ולשבת עם הילדים. אך זאת עלינו לזכור: ההשקעה משתלמת! שהרי אמרו חז"ל שהוצאות שבת חוזרות. ואפשר לומר גם על זה שהכוחות וההשקעה שאנחנו משקיעים בשבת בחינוך הילדים ויצירת אווירה טובה – ההשקעה הזאת חוזרת אלינו במשך השבוע כשאנחנו רואים איך הילדים שמחים ומאושרים בגלל עוד שבת של חום ואהבה, העצמה ותשומת לב.

*

תבלין של שבת...

בספרו "בן יהודע" מביא ה"בן איש חי" מעשה שהיה בעירו בגדד: ושמעתי מעשה שהיה בדורות הקדמונים פה עירנו בגדד, יהודי אחד המיר דתו לדת הישמעאלים אצל הממשלה, וכפי דתם לא תתקיים המרתו אלא עד שיבוא חכם היהודים שבעיר וידבר עמו בינו לבינו באיזה דברים שירצו לחזור בו. ואותו היהודי בא אצלו החכם שבעיר וידבר עמו כמה דברים יקרים וטובים למשך לבו לדת ישראל ולא יכול אלא זה עודנו עומד במרדו להמיר. וקודם שנסתלק החכם, בא יהודי אחד שהיה חבר של זה, והוא יודע שמקטנותו ערבים לו הביצים של שבת אשר מניחים אותם על חמין של קדרה ואוהב לאכול בכל שבת שבעה ושמונה ביצים מחמת שערבים לו הרבה. וייגש אליו ויאמר לו: "אם תמיר, מה תעשה בשביל הביצים של שבת? כי זה העריבות של הביצים לא תמצא אלא אצל היהודים שומרי שבת!", ודבריו של זה תיכף עשו פירות בלב זה האדם וחזר בו מן ההמרה".

לסיום:

יש מנהג ידוע, לברך את הילדים בליל שבת. מדוע נהגו לברך
דווקא בזמן זה? חשבתי לומר כך: כתוב בגמרא – "שלשה שותפין
הן באדם: הקב"ה, אביו ואימו" (קידושין ל"ט"א). ואמרו חז"ל: כל השומר
שבת נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית.
בליל שבת, אנחנו באים לקב"ה ואומרים לו: ריבוננו של עולם, אנחנו
מקיימים את חלקנו בשותפות איתך בעניין השבת ואנחנו מענגים,
מכבדים ושומרים את השבת. ולכן, עכשיו אנחנו מבקשים ממך
שתקיים את השותפות שלך איתנו בילדים ותברך אותם ואותנו
שנראה מהם נחת. "וזכנו לגדל בנים ובני בנים עוסקים בתורה
ובמצוות יראי אלוקים"...

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com